

Analysegruppa

Analysegruppe lagar analyser, samanlikningar og rapportar til universitetsleiinga om trendar, rammer og utviklingstrekk som er aktuelle for å gjennomføre UiBs strategi.

Analysegruppas medlemmar: Ingar Myking, Steinar Vestad, Bjug Olav Bøyum, Svein Jarle Nymark, Gry Flatabø, Morgan Alangeh og Caroline Armitage.

Satsene på studieprogrammene som forventet

Kunnskapsdepartementet (KD) har nå **innplassert** institusjonenes studieprogram i de nye finansieringskategoriene. I hovedsak er de plassert som forventet, med noen unntak. Forskerlinjen på medisinstudiet er plassert i en lavere kategori (2) enn selve medisinstudiet (3), og masterprogrammene i lingvistikk, systemdynamikk og digital kultur er flyttet fra gammel kategori C til ny kategori 1 (laveste kategori).

Det er denne plasseringen ([se DBH](#)) som avgjør hvor stor uttelling institusjonene får for avlagte studiepoeng på de enkelte programmene, noe som utgjør en stor del av den samlede rammebevilgningen. I 2024 utgjorde resultatmidlene for studiepoeng 911 millioner for UiB, om lag 22 prosent av bevilgningen fra departementet.

Fagemnet får pengene

Satsene for en fullført årsenhet (60 studiepoeng) i de ulike kategoriene er (2024-satser):

- Kategori 1: 54 550 kroner
- Kategori 2: 81 800 kroner
- Kategori 3: 190 900 kroner

En større endring er at KD har avgjort at det fra 2025 er studentens studieprogram som skal avgjøre både finansieringsprosenten og finansieringskategorien. Frem til nå har finansieringskategorien blitt gitt utfra emnets primære studieprogram. Konsekvensen av denne endringen er at hvor mye UiB får i resultatmidler for et emne avhenger av studentens studieprogram, ikke programmet som emnet er en del av. I praksis innebærer det at for eksempel ex. Phil. gir uttelling i alle tre finansieringskategorier, avhengig av programmet studenten går på. For UiB samlet gir ikke den nye beregningsmodellen store utslag i 2025. Totalt gir det en marginal økning i inntektene fra studiepoeng på ca. 1,5 millioner i 2025, i forhold til gammel modell.

Motvirker bredde og flerfaglighet

Om den nye beregningsmåten hadde blitt innført internt ved UiB, ville det fjernet det økonomiske insentivet et fakultet har for å åpne egne emner for andre studenter enn sine egne. I dagens inntektsfordelingsmodell gir dette en økonomisk gevinst som går til den enheten som tilbyr undervisningen. I ny modell er dette snudd, og inntektene følger studentens program. KD poengterer at resultatuttellingen er en del av den samlede rammen til institusjonene, slik at det er opp til institusjonene selv å fordele bevilgningen videre internt. Det er derfor ikke automatikk i at KDs nye modell skal videreføres i UiBs interne inntektsfordeling, ikke minst på grunn av slike uheldige konsekvenser.

Ikke hva, men hvem!

En annen virkning av beregningsmåten er at studiepoeng avlagt av studenter i de høyeste kategoriene (1 og 2), blir mer verdt enn de som tas av studenter i laveste kategori (1). Mens det fram til nå kun har vært selve studiepoengene som betydde noe i uttellingen, blir det nå også viktig hvem som tar studiepoengene. Et eksempel er et tenkt emne hvor studentene årlig produserer 50 årsenheter. Et år er 40 av årsenhetene avlagt av studenter på et program i kategori 1 (f.eks. HF/SV), mens de 10 siste er avlagt av studenter i kategori 2 (f.eks. MN/lektorutdanning). Totalt gir dette en samlet resultatuttelling verdt 3 millioner.

Antall årsenheter	Pris per årsenhet	Totalt
40 (kategori 1)	54 550 kroner	2 182 000 kroner
10 (kategori 2)	81 800 kroner	818 000 kroner
		3 000 000 kroner

Året etter produseres det kun fem årsenheter fra studenter i kategori 2, mens fem flere blir produsert av studenter i kategori 1. Samlet sett er det avlagt like mange studiepoeng, men den samlede verdien har gått ned.

Antall årsenheter	Pris per årsenhet	Totalt
45 (kategori 1)	54 550 kroner	2 454 750 kroner
5 (kategori 2)	81 800 kroner	409 000 kroner
		2 863 750 kroner

Til tross for at KD skriver at et av målene er en «forenkling av systemet», viser slike enkle regnestykker at det i virkeligheten like fullt kan være det motsatte.

Eksterne forskningsmidler: Se foreløpig oversikt over søknader og tilslag – 2024!

Så langt i år har det ikke vært tildelinger hverken til FRIPRO eller tematiske forskerprosjekt eller kompetanse og samarbeidsprosjekt (KSP) i Forskningsrådet. UiB har heller ikke vært partner i innovasjonsprosjekt som har fått tilslag. UiB har mottatt seks mindre tildelinger under ordningen «Koordinerings- og støtteaktiviteter». UiB hadde en betydelig vekst i søknader til EU i 2023. Her kommer en oversikt over antall søknader og tildelinger til EU og Forskningsrådet ved utgangen av mai.

Søknader Forskningsrådet

Tabell 1 Søknader NFR. Kilde: NFR API

Koordinator/prosjekteier	2020	2021	2022	2023	2024
UiB koordinator	416	358	336	175	102
Forskerprosjekt	275	279	246	114	70
Tematiske	39	34	54	66	45
FRIPRO	236	245	192	48	25
Innovasjon/kommersialisering	3	1	2	2	
Kompetanse/samarbeid	27	20	24	8	11
Koordinering, annet	74	50	63	30	21
Sentre/infrastruktur	37	8	1	21	
Andre – UiB partner	256	243	170	190	74
Forskerprosjekt	132	119	98	77	49
Tematiske	46	44	51	60	38
FRIPRO	86	75	47	17	11
Innovasjon/kommersialisering	31	36	24	31	4
Kompetanse/samarbeid	38	49	32	24	17
Koordinering, annet	14	31	16	13	4
Sentre/infrastruktur	41	8		45	
Grand Total	672	601	506	365	176

Fripro

Per 29. mai har UiB sendt 27 søknader til løpende frister for Fripro, etter at ordningen åpnet for søknader i oktober 2023. 25 av søknadene er sendt i 2024. 13 av søknadene er til utlysninger for tidlig-karriereforskere (tidligere unge forskertalent). Så langt ligger det an til en betydelig nedgang i Fripro-søknader i forhold til perioden før Forskningsrådets nedskjæringer. Den største tallmessige reduksjonen siden siste normale utlysningssår (2022) er på MN og MED - begge har så langt levert 68 færre søknader enn i hele 2022. SV, Psykologi og Juss har så langt ikke sendt inn søknader etter ny ordning. Nasjonalt har UiB sendt i underkant av halvparten så mange søknader som UiO, men like mange som NTNU.

De første tildelingene er ventet i juni, men dette er usikkert. Lave søknadstall kan delvis bli veiet opp dersom UiB oppnår en suksessrate på 25 prosent, som er Forskningsrådets mål.

Tematiske utlysninger

Forskningsrådet hadde hovedutlysninger med frister i mars for henholdsvis tematiske forskerprosjekt og kompetanse- og samarbeidsprosjekt (KSP, prosjekt i samarbeid med næringslivsaktører og offentlig sektor). UiB sendte 45 koordinatorsøknader til tematiske forskerprosjekt, herunder sju til tidlig karrierestipend (tidligere unge forskertalent). Dette er en nedgang fra 2023. I tidligere år kunne søknader både fremmes til Fripro og tematiske utlysninger, men slike «doble» søknader kan ikke skilles ut i statistikken. Det ble sendt noe flere koordinator-søknader til KSP enn i 2023, men fremdeles betydelig lavere tall enn tidligere år.

UiB deltar også som partner i søknader som andre institusjoner leder. I KSP-prosjekt og innovasjonsprosjekt er dette vanligere enn å søke i rolle som prosjektleder. I tematiske forskerprosjekt, der partnere vanligvis er akademiske institusjoner, deltar UiB jevnt over i like mange koordinator- som partner-roller.

Tabell 2 Søknader under behandling nasjonalt - status 2. mai 2024 (NB lavere tall for UiB enn tabell 1 siden datagrunnlaget der er nyere. Kilde: søknadsoversikt, NFR nettsted.

Søknader nasjonalt	UIB	UIO	NTNU	NMBU	UIT	Andre	Totalt
FRIPRO forskerprosjekt	22	56	23	6	14	84	205
Erfarne forskere	9	35	13	2	7	45	111
Tidlig karriere	10	19	9	3	7	38	86
Treårig mobilitet	3	2	1	1		1	8
Annet	86	104	115	52	36	935	1328
Tematisk forskerprosjekt	45	53	40	8	12	300	458
Fornyelse	38	50	38	7	11	272	416
Tidlig karriere	7	3	2		1	23	36
Stort, tverrfaglig				1		5	6
KSP	11	16	48	36	8	391	511
Sentre/infrastruktur	20	25	18	8	9	98	178
Annet	9	10	9		7	146	181
Totalsum	108	160	138	58	50	1019	1533

Tildelinger

Tabell 3 Tildelinger NFR. Kilde: NFR API

Koordinator/prosjekteier	2020	2021	2022	2023	2024
UiB	82	79	56	18	6
Forskerprosjekt	32	39	25	3	
Tematiske	6	4	10	3	
FRIPRO	26	35	15		
Innovasjon/kommersialisering	1	1		4	
Kompetanse/samarbeid	11	7	7	1	
Koordinering, annet	36	31	21	10	6
Sentre/infrastruktur	2	1	3		
Andre – UiB partner	69	65	51	42	2
Forskerprosjekt	23	17	17	16	
Tematiske	7	5	13	14	
FRIPRO	16	12	4	2	
Innovasjon/kommersialisering	17	19	10	11	
Kompetanse/samarbeid	11	6	8	8	
Koordinering, annet	13	10	15	7	2
Sentre/infrastruktur	5	13	1		
Grand Total	151	144	107	60	8

Vekst i søknader til EU

Tabell 4 Søknader, EU Horisont Europa/H2020. Kilde: UiB

	2020	2021	2022	2023	2024
Excellent science	81	62	82	90	7
ERC	20	30	54	43	
MSCA	59	28	24	39	1
INFRA	2	4	4	8	6
Challenges	38	24	35	47	33
Innovasjon	9	7	3	2	2
Andre	4	1	2	6	
Totalsum	132	94	122	145	42

Her skilles det ikke mellom partner- og koordinatorsøknader. I ERC og MSCA-postdoktor-prosjekt er UiB vanligvis koordinator, men har rolle som partner i de fleste andre søknadstyper. UiB hadde en betydelig vekst i søknader i 2023. Det var særlig innen tematiske utlysninger (global challenges) at veksten var stor, men det ble også sendt flere MSCA- og infrastrukture søknader. Volumet av ERC-søknader holdt seg høyt.

Så langt i 2024 har det ikke vært utlysingsfrister for ERC og MSCA, utlysninger for 2024 har frist til høsten. Foreløpig holder omfanget av søknader til tematiske utlysninger seg høyt. Om det når nivået fra 2023 avhenger blant annet av om det finnes relevante utlysninger for fagmiljøene.

Tildelinger

Tabell 5 Tildelinger, Horisont Europa/H2020. Kilde: UiB

	2020	2021	2022	2023	2024
Excellent science	15	11	17	17	13
ERC	6		8	4	1
MSCA	7	10	2	6	11
INFRA	2	1	7	7	1
Challenges	8	2	11	7	1
Innovasjon	1		1	2	
Andre	1	0	1		
Totalsum	25	13	30	26	14

Nivået på tildelinger er så langt på linje med 2023. Flere ERC-søknader fra utlysningene i 2023 er i runde 2 og vil bli evaluert i månedene som kommer. Så langt i rammeprogrammet har UiO hatt større aktivitet mot ERC enn UiB, mens NTNU har hatt større gjennomslag i tematiske utlysninger.

Andre finansieringskilder

Utenom Forskningsrådet og EU, får UiB eksterne midler fra en rekke større og mindre finansieringskilder. Til sammen utgjør dette i overkant av 40 prosent av den eksternt finansierte aktiviteten ved UiB. Bidragsprosjekt og oppdrag fra offentlig sektor (stat og kommune) utgjør det største volumet, men bidrag

fra organisasjoner teller mer for UiB enn for de andre større institusjonene. Deler av denne virksomheten er ikke søknadsbasert.

Tabell 6 Regnskapsførte BOA-inntekter utenom NFR/EU. Kilde: DBH

	2020	2021	2022	2023
Offentlig sektor	168 793	183 722	232 571	249 309
Organisasjoner	95 007	104 244	178 155	156 303
Næringsliv	43 409	43 132	65 932	63 272
Annet	28 192	22 822	56 637	85 644

UiBs prosjektsøknadsmodul kan gi en pekepinn på aktivitet mot andre søknadsbaserte ordninger. Så langt i år har den største aktiviteten vært mot [HKdirs](#) utlysninger, fulgt av Equinor og [TMS](#). Til sammen 107 søknader er registrert i systemet, av disse er det 78 som ikke ennå er sendt, to har fått avslag og 7 er godkjent for finansiering. Systemet er relativt nytt, og det kan forekomme at opplysninger om søknadsstatus ikke er oppdatert til dagens status.

Tabell 7 Søknader fra andre kilder enn EU og NFR. Kilde: UiB prosjektsøknadsmodulen

	Ikke sendt til finansjør	Sendt til finansjør	Avvist av finansjør	Godkjent av finansjør	Totalt
Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse	17	5	2	3	27
Equinor ASA Akademiaavtalen	19				19
Trond Mohn stiftelse - TMS	8	4			12
Fiskeri- og havbruksnæringens Forskningsfinansiering AS	6	1		1	8
NordForsk	6				6
Kreftforeningen	6				6
Sentral egenfinansiering	1	2			3
Novo Nordisk Fonden	2	1			3
VESTLAND FYLKESKOMMUNE	1			1	2
Vår Energi AS	1	1			2
Equinor ASA	1	1			2
National Institutes of Health	1	1			2
Det Norske Videnskapsakademi, Avd.VISTA	2				2
LANDSFORENINGEN FOR HJERTE OG LUNGESYKE (LHL)	1	1			2
Stiftelsen Fritt Ord				1	1
Artsdatabanken	1				1
The Novo Nordisk Foundation	1				1
EU Randsone via NFR	1				1
Danmarks Tekniske Universitet	1				1

Direktoratet for utviklingssamarbeid					
NORAD	1				1
STIFTELSEN LAERDAL FOUNDATION	1				1
NORDISK ENERGIFORSKNING	1				1
THRASHER RESEARCH FUND		1			1
FRIDTJOF NANSENS FOND TIL VIDENSKAPENS FREMME				1	1
Universitetet i Bergen	1				1
Gassnova SF		1			1
ACADEMY OF FINLAND	1				1
Sparebanken Vest		1			1
Nasjonalforeningen for folkehelsen		1			1
Grand Total	78	20	2	7	107

Naturfag- og biovitenskapsevaluering: Satse på kvalitet og kjernekompetanse

Internasjonal komitéer med råd om kvalitet og status for norsk naturvitenskap og biovitenskap. Mykje bra, men rom for forbedringar og tydelegare satsingar, slår rapporten fast.

Forskringsrådet gjennomfører jamlege nasjonale evalueringar av forskning innan breie faggrupper. Til grunn for evalueringane ligg eit [nasjonalt rammeverk](#) foreslått av eit regjeringsoppnemnd utval i 2021.

Evalueringane skal vurdere fagfelte i eit internasjonalt perspektiv, vurdere status for forskingsområda på den enkelte institusjon og gje råd om oppfølging på nasjonalt og lokalt nivå. I 2024 ferdigstillast fire fagevalueringar: naturvitenskap, biovitenskap, medisin og helse, og matematikk, IKT og teknologi.

Evalueringar av biovitenskap og naturvitenskap vart publisert i mars og april.

Naturvitenskap (EVALNAT)

Fagevaluering av naturvitenskap omfatta kjemi, fysikk og geofag, og vart lansert 5. april. Den nasjonale rapporten er tilgjengeleg på [Forskringsrådet sine nettsider](#).

[Evalueringsrapporten](#) som er utarbeidd av ein internasjonal komité av vitenskaplege ekspertar, gir ei evaluering på nasjonalt nivå av naturvitenskapleg forskning i Noreg og kjem med tilrådingar for faga si framtidige utvikling. Evalueringa byggjer på panelevalueringar av 115 forskargrupper, og evaluering av tilhøyrande 28 administrative einingar ved universitet/høgskular og forskingsinstitutt. Dei aktuelle naturfaga har vore viktige og mogleggjort mykje av Noregs industrielle utvikling og underbyggjer måten Noreg handterer utfordringar som klimaendringar, det grønne skiftet og strategiske materiale, ifølgje evalueringa. Evaluatortane meiner naturfaga gir enorme industrielle og vitenskaplege moglegheiter, dersom forskningssystemet har ein fleksibilitet til å kunne takle nye utfordringar.

Sterke og svake

Medan kvar disiplin inneheld både sterke og svake element, framstår geovitskapane samla sett sterke, og byggjer på svært gode norske vitskaplege tradisjonar. Fysikk har eit akseptabelt nivå av kvalitet og yting, men i eit rikt utvikla land er det rom for forbedringar. Trass i Noregs sterke sider på nokre delområde, er tilstanden innanfor kjemi totalt sett lite tilfredsstillande.

Satse på kvalitet

Forbetring på tvers av naturvitskapane krev investeringar i sterke og veksande fagområde av høg kvalitet og veloverveide avgjerder om kvar ein skal konsolidere seg utan å setje kjernekompetansen i fare. Det er behov for ein omfattande systemtilnærming til strategi og finansiering, spesielt innanfor kjemi. Barrierar for endring, spesielt ved universiteta, inkluderer rigide styrings- og budsjetteringsmekanismar, og det er eit behov for å utvikle meir robuste forskings- og organisasjonsstrategiar, betre utnytting av menneskelege ressursar, og insentiv for endringar.

Regjeringa sine finansieringskutt framstår som uheldig Medan naturvitskapane i hovudsak er godt finansierte og det er eit godt nivå på institusjonell finansiering ved universiteta, er mange organisasjonar sterkt avhengige av eksterne forskingsmidlar. Nylege finansieringskutt ser ut til å ha undergrave forskarane si tillit, og har skapt eit hinder for langsiktig planlegging. Låg suksessrate i finansieringa av forskarinitierte prosjekt skapar også usikkerheit.

Biovitskap (EVALBIOT)

EVALBIOT vart lansert 14. mars, og omfattar 22 forskingsadministrative einingar og 97 forskargrupper. Den nasjonale rapporten er tilgjengeleg på [Forskringsrådet sine nettsider](#), der finn ein også evalueringane av dei enkelte administrative einingar

Den nasjonale rapporten trekk fram tre hovudområde for norsk biovitskap:

- Fiskeri og akvakultur, der norsk forskning er verdsleiande,
- Økologi
- Mat og andre anvendingar

Forskargruppene vart vurdert etter tre kriterie: organisasjon, kvalitet og samfunnspåverknad (impact). Generelt scora universiteta høgare på kvalitet, medan instituttsektoren scora høgare på samfunnspåverknad.

På nasjonalt nivå var særleg god basisfinansiering og god infrastruktur trukke fram som styrkar ved fagområdet. Langsiktig finansiering av forskingsinfrastruktur, fråvere av strategi og aldrande forskarstab vart trukke fram som svakheter.

Ved UiB var [Institutt for biovitskap](#) , [Computational Biology Unit](#) (CBU) og [universitetsmuseet](#) omfatta. I den nasjonale rapporten vart universitetsmuseet sine samlingar og arbeid med DNA barcoding trukke fram i oversikta over særleg betydningsfulle impact cases. CBU vart trukke fram som eit av få døme på institusjonelle ordningar for verdfullt tverrfagleg samarbeid, og oppnådde ein svært positiv evaluering. Den tilknyttta forskingsinfrastrukturen Elixir vart trukke fram som ein særleg viktig ressurs for forskning og internasjonalt samarbeid under COVID-19-pandemien.

Evalueringa gjev åtte anbefalingar for fagfeltet nasjonalt:

- Sørge for at alle administrative einingar har ein strategi, og sjå på behovet for å koordinere strategiane på nasjonalt nivå.
- Skape retning, auka fokus og kritisk masse for å oppnå høg vitenskapelig kvalitet på biovitenskapelig forskning i UH og i instituttsektoren.
- Utvikle insentiv slik at basisfinansiering nyttast til auka innvilging på den internasjonale konkurransearenaen.
- Utvikle insentiv og program for å fremme samarbeid, nasjonalt og internasjonalt.
- Vidareføre støtte til og optimalisere bruk av nasjonal forskningsinfrastruktur .
- Utvikle insentiv og program for auka bruk av vitenskapelige resultat og auke økonomisk og samfunnsmessig påvirkning.
- Etablere tiltak for sterkare talentpipeline som kombinerer norsk utdanning og internasjonal tilsetjing.
- Oppretting av vitenskapelige råd for ekstern gjennomgang, råd og bistand med å utvikle strategiar.

Advarer mot ukritisk bruk av kunstig intelligens

Digitale verktøy som kunstig intelligens kan ikke erstatte den kompetansen og kunnskapen som trengs for å gjøre gode kunnskapsoppsummeringer i samfunnsvitenskap. Men de kan effektivisere prosessen, så lenge de brukes riktig og i kombinasjon med fag- og metodeekspertise, hevdes det i et [NIFU-notat](#).

Ny teknologi gjør det mulig å effektivisere og automatisere deler av forskningsprosessene. Det gjelder også arbeidet med å syntetisere resultater fra forskning, såkalt kunnskapsoppsummering. I et nytt [notat](#) om bruk av kunstig intelligens i kunnskapsoppsummeringer, anbefaler NIFU-forskere å bruke tid på å velge ut verktøy som har blitt testet ut med hensyn til forskningsfeltets egenart og de ulike fasene i forskningsprosessen.

Pandemien ble møtt med improvisering

[NIFU-notat](#) belyser universitets- og høyskolesektorens beredskapsplaner og -rutiner i forkant av pandemien, og i hvilken grad de var til hjelp i møte med endringene som pandemien førte med seg.

Pandemien skapte en stor og uventet krisesituasjon i alle deler av samfunnet, som også norske universiteter og høyskoler ble tvunget til å svare på. I løpet av 2020 og 2021 måtte UH-institusjonene forholde seg til nedstenging, redusert tilgang til campus for ansatte og studenter og endrede undervisnings- og forskningsaktiviteter. I notatet hevdes det at eksisterende beredskapsplaner var nyttige i den innledende fasen av covid-19-pandemien, men at UH-institusjonene i stor grad opplevde å måtte improvisere og tilpasse sin respons etter hvert som pandemien trakk ut.

Norge faller på internasjonal rangering av akademisk frihet

Academic Freedom Index (AFI) er en indeks der den akademiske friheten i 179 forskjellige land og territorier vurderes ved hjelp av eksperter på hvert enkelt land. Her er Norge nå bak land som Taiwan, Papua Ny-Guinea og Sierra Leone i akademisk frihet.

AFI har en verdi mellom 0 og 1, jo nærmere 1 verdien er, desto mer akademisk frihet er det i landet. Indeksen er en sammenstilling av ekspertenes vurdering av fem forskjellige områder:

- Frihet til å forske og undervise – i hvilken grad forskere er frie til å utvikle og drive egen forskning og undervisning uten innblanding.
- Frihet for akademisk utveksling og spredning – i hvilken grad forskere er frie til å utveksle og kommunisere forskningsideer og resultater.
- Institusjonell autonomi – i hvilken grad universiteter utøver institusjonell autonomi i praksis.
- Campusintegritet – i hvilken grad campus er fri fra politisk motivert overvåking eller sikkerhetsinngrep.
- Akademisk og kulturell ytringsfrihet – om det finnes akademisk frihet og kulturell ytringsfrihet relatert til politiske spørsmål.

OECD er bekymret for tilbakeslag i akademisk frihet

OECD har undersøkt tilstanden for akademiske karrierer i høyere utdanningssystemer i OECD-landene. Her påpekes en trend for svakere arbeidsvilkår for akademikere, en økende avhengighet av usikre og midlertidige kontrakter, høye arbeidsbelastninger og negative påvirkninger på balansen mellom arbeid og fritid.

Karrieremessige insentiver fokuserer for tiden på forskningsresultater, noe som ofte setter undervisning, engasjement og andre oppgaver i skyggen, hevdes det. Gjennomgangen fremhever den vedvarende underrepresentasjonen av – og utfordringene som konfronterer – kvinner og marginaliserte grupper i academia. Til tross for veksten i internasjonal mobilitet og samarbeid, varierer deltakelsen av akademikere i internasjonale aktiviteter betydelig innenfor og mellom institusjoner og på tvers av høyere utdanningssystemer, står det i rapporten fra OECD. Videre vekker en bekymringsfull nedgang i akademisk frihet det siste tiåret betydelige bekymringer.

Et EU-institutt for kunstig intelligens i forskning?

Den europeiske kommisjonens «tjeneste» for vitenskapelig rådgivning har publiserte en [«uttalelse»](#) om det de mener er vellykket og tidsriktig bruk av kunstig intelligens (KI) i vitenskap.

De vitenskapelige rådgiverne mener EU bør etablere et europeisk distribuert institutt for KI i vitenskap (EDIRAS) for å lette bruken av kunstig intelligens i forskning, og tilby infrastruktur, data og ferdighetsutvikling. Forfatterne oppfordrer også EU til å opprette et europeisk råd for KI i vitenskap for å sikre dedikert og fleksibel finansiering for kunstig intelligens. Anvendelse av kunstig intelligens i forskningsprosessen kan potensielt bety et stort kvalitativt skritt fremover når det gjelder effektivitet, hevdes det i uttalelsen. Selv om dette er en uttalelse fra uavhengige eksperter, skal det være svært sannsynlig at den vil sette kursen for EUs forskningspolitikk på området.

Horisont Europa, siste etappe

Europakommisjonen har publisert [den strategiske planen for Horisont Europa-programmet](#), som dekker perioden 2025 til 2027 når programmet avsluttes og nye programmer etableres.

Planen fokuserer hovedsakelig på ulike tilpasninger til EUs politiske mål, hovedsakelig de grønne og digitale omstillingene, samt et motstandsdyktig, konkurransedyktig, inkluderende og demokratisk Europa. Slike brede prioriteringer kan være for generelle, men det 140-siders dokumentet inneholder mange detaljer om hvordan disse skal implementeres. Horisont Europa er det største forsknings- og innovasjonsprogrammet i verden, og det gir unik multilateral finansiering for forskningsprosjekter.

EU- kommisjonen har en plan for en felles europeisk grad

EU-kommisjonen har vedtatt en [pakke med ambisiøse forslag](#) for Europas høyere utdanningssektor, med mål om å arbeide mot en felles europeisk grad – en sentral komponent i byggingen av Det europeiske utdanningsområdet (European Education Area).

For studenter vil det bety flere muligheter til å studere ved ulike universiteter i forskjellige EU-land, og å oppnå en universelt anerkjent grad. For høyere utdanningsinstitusjoner vil det bli enklere å etablere et felles studieprogram med flere universiteter rundt om i Europa ved å fjerne ulike formelle barrierer.

Regjeringen vil ha mer forskning og utvikling i næringslivet

Regjeringens [nye strategi](#) for å øke næringslivets investeringer i FoU skal stimulere til økt satsing på kunnskap fra næringslivet.

På sikt er målet at tre prosent av Norges BNP går til forskning og utvikling (FoU). To av disse prosentene skal komme fra næringslivet. Regjeringen skal blant annet styrke ordningen med doktorgrader i næringslivet, lyse ut midler til minimum åtte nye Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), og utvikle denne ordningen til å bli mer relevant for næringslivet. Samtidig vil de utrede behov, muligheter og

barrierer for å tiltrekke og beholde høyt kvalifiserte utenlandske forskningsmedarbeidere. UiBs har tidligere levert [høring](#) til regjeringens strategiarbeid.

OECD: Sats mer på forskning og teknologi!

For å møte globale utfordringer må regjeringer være mer ambisiøse og handle med større hastverk i sine politikk for vitenskap, teknologi og innovasjon (STI), hevdes det i et [«policy paper» fra OECD](#).

OECD-direktoratet for vitenskap, teknologi og innovasjon (STI) utvikler evidensbaserte politiske råd om hvordan vitenskap, teknologi og industri bidrar til velvære og økonomisk vekst. Samfunnsendringer er avhengige av vitenskapelig kunnskap og utvikling og distribusjon av muliggjørende teknologier, påpeker rapporten. Disse er igjen avhengige av velfungerende STI-systemer for å generere og bruke relevant kunnskap, teknologier og innovasjon i tempo og omfang. Vedvarende investeringer og større retning i forsknings- og innovasjonsaktiviteter er nødvendig, og disse bør sammenfalle med en revurdering av STI-systemer og STI-politikker for å sikre at de er «fit-for-purpose» for å bidra til det >OECD kaller «transformasjonsagendaer».

Flere kriser utløser turbulens, ustabilitet og usikkerhet i samfunnet, med innvirkning på økonomier, miljø, politikk og globale forhold. Klimakrisen og økende sosioøkonomiske forskjeller krever ikke mindre enn en dyptgående endringer av etablerte modeller for hvordan samfunnet «drives», står det i rapporten. Vedvarende investeringer og større retning i forsknings- og innovasjonsaktiviteter er nødvendig, og disse bør sammenfalle med en revurdering av STI-systemer og STI-politikker for å sikre at de er «fit-for-purpose» for å bidra til transformasjonsagendaer. Seks transformative politiske orienteringer er identifisert.

Research matters – kampanje for økt satsing på forskning i Europa

UiB har vært sentral i et europeisk initiativ for å øke satsing på forskning – [Research Matters](#). Kampanjen er et samarbeid mellom europeiske universiteter, forskningsorganisasjoner, finansieringsbyråer, industripartnere og kommunikasjonsfagfolk over hele Europa. Kampanjen søker å nå beslutningstakere, interessenter på tvers av ulike sektorer, media og innbyggere på lokalt, nasjonalt og europeisk nivå.

Research Matters-kampanjen er et initiativ dedikert til å mobilisere og forene det europeiske forsknings- og innovasjonssamfunnet. Den tar sikte på å øke bevisstheten om den avgjørende rollen forskning spiller for å forme fremtiden og møte globale utfordringer, og tar til orde for økte investeringer i forskning og innovasjon.

Målene er:

- Økt finansiering til FoU og over 3 % av BNP i EU og alle europeiske land
- Dobling av budsjettet for EUs neste forsknings- og innovasjonsprogram (FP10)
- Beskytte rammeprogrammet ved å slå ring om det i budsjettforhandlinger

Av partnere i kampanjen kan nevnes EUA, LERU, Coimbra, Science Europe og The Guild. Les mer Les mer på kampanjens nettsider:

Engelske universitet må endre finansieringsmodell

Analyse frå det offentlege Office for Students peikar på at mange universitet ikkje vil greie seg økonomisk utan å gjere drastiske endringar i organisasjonane.

Eit aukande tal universitet i England står overfor “ein reell risiko for nedlegging” med mindre dei dramatisk kuttar kostnader eller slår seg saman dei neste åra, ifølgje høgare utdanningsregulatoren sin årlege helsesjekk.

40 prosent med tap

Rapporten frå Office for Students (OfS) teiknar eit dystert bilete av universitet som er heilt avhengige av internasjonale studentar for å dekke opp tapet av inntekter frå minkande inntekter frå nasjonale studentavgifter. Forfattarane av rapporten åtvarar om at 40 prosent av universiteta i England er forventa å gå med budsjettunderskot i år.

Fleire aktuelle akademia-saker i Stortinget i vår

Stortinget arbeider med ei rekke nasjonale prosessar som har innverknad på UiBs rammer og handlingsrom, og som vil påverke arbeidet vårt til i årene framover. Sjekk Utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget si handsaming av viktige saker for akademia.

Her ved noen av dem:

- [Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning](#)
- [Endringene i finansieringssystemet](#)
- [Nytt opptakssystem](#)
- [Ny universitets- og høgskolelov](#)

Følg også med på UiBs websider som omtaler viktige universitetspolitiske saker og som publiserer organisasjonens høringsinnspill til storting og regjering.

Stortinget bekymret for sikkerhetssituasjonen i akademia

Sikkerhetssituasjonen innenfor høyere utdannings- og forskningssektoren har blitt mer utfordrende de siste årene, konkluderes det med i en innstilling fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen på Stortinget.

Bakgrunnen er Riksrevisjonens undersøkelse av «Informasjonssikkerhet i forskning innenfor kunnskapssektoren».

Antallet registrerte dataangrep mot sektoren økte kraftig på verdensbasis både i 2020 og 2021. Sikkerhetssituasjonen ble ytterligere skjerpet da Russland invaderte Ukraina i 2022. I sine risikovurderinger for 2020, 2021, 2022 og 2023 har PST, Etterretningstjenesten og NSM pekt på at norske forskningsmiljøer er utsatte etterretningsmål. Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) rapporterer også om en sikkerhetssituasjon preget av større trusler og flere hendelser i Norge. Her er noen av punktene som bekymrer Stortinget:

- Forskningsdata i forskningsinstitusjonene under Kunnskapsdepartementet er ikke i tilstrekkelig grad sikret mot dataangrep.
  - Inntrengingstester mot tre virksomheter ga full kontroll over IT-infrastruktur ved to av dem, og kontroll over forskeres IT-utstyr og skylagring ved det tredje.
  - Det er stor variasjon i gjennomføringen av tekniske sikkerhetstiltak, og mange av virksomhetene har vesentlige svakheter.
  - Det er svakheter i organisatoriske sikkerhetstiltak som er etablert for å beskytte forskningsdata.
  - Virksomhetene har i stor grad lagt rammene for informasjonssikkerhetsarbeidet, men oppnår ikke ønsket sikkerhetsnivå på grunn av mangler i gjennomføringen.
- Kunnskapsdepartementet har justert virkemiddelbruken de siste årene, men det er en del utfordringer i sektoren som dagens virkemidler ikke treffer.
  - Styringsmodellen for informasjonssikkerhet har gjort at den enkelte forskningsvirksomhet har fått tettere oppfølging.
  - Kunnskapsdepartementet har i begrenset grad lyktes med å nå målet med informasjonssikkerhetssatsningen, og virkemidlene treffer i for liten grad virksomhetene som har størst behov for støtte.
  - Kunnskapsdepartementet får lite informasjon om den reelle sikkerhetstilstanden i sektoren, og risikoreducerende tiltak som er besluttet på sektornivå, blir ikke fulgt opp.